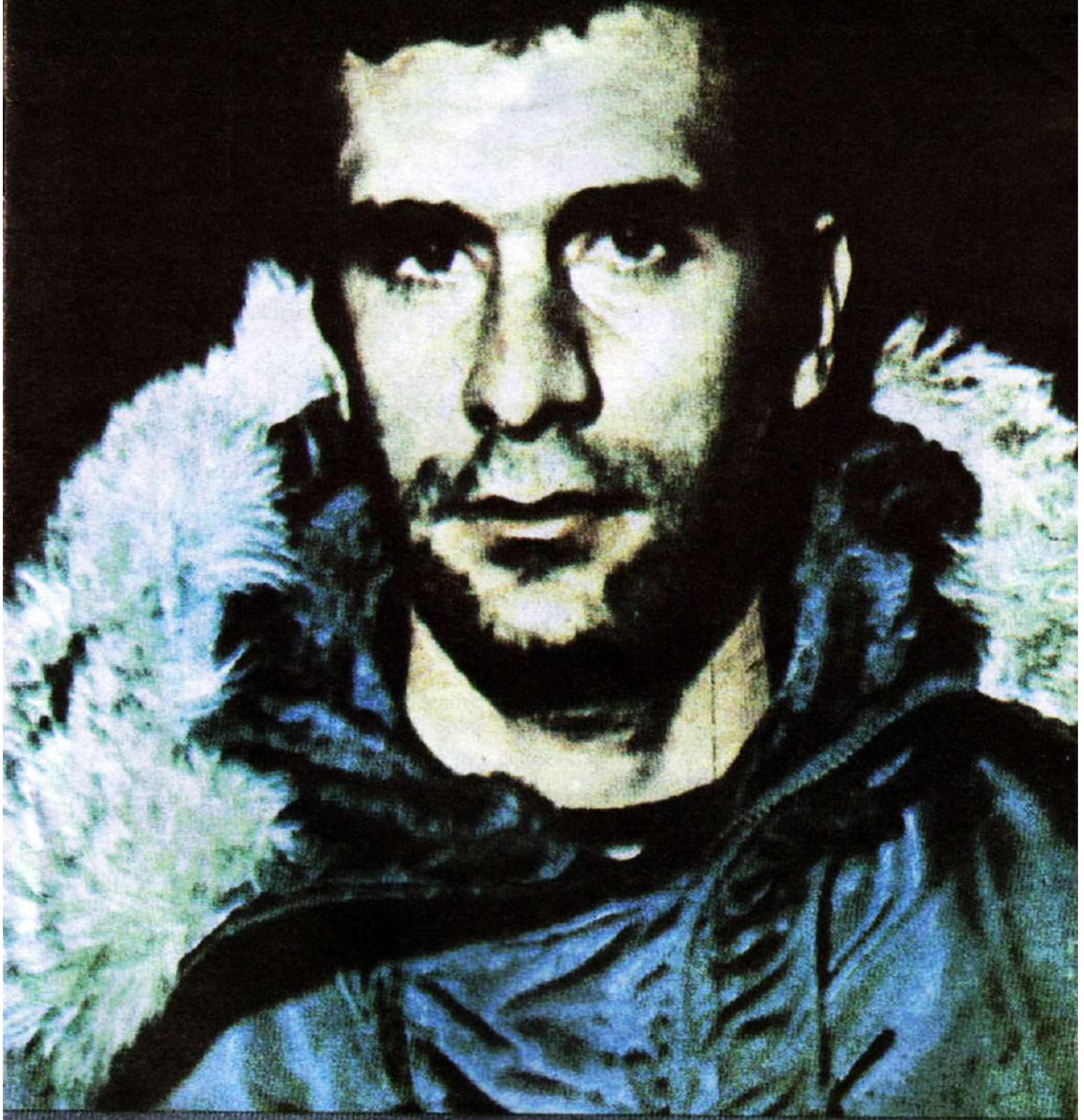
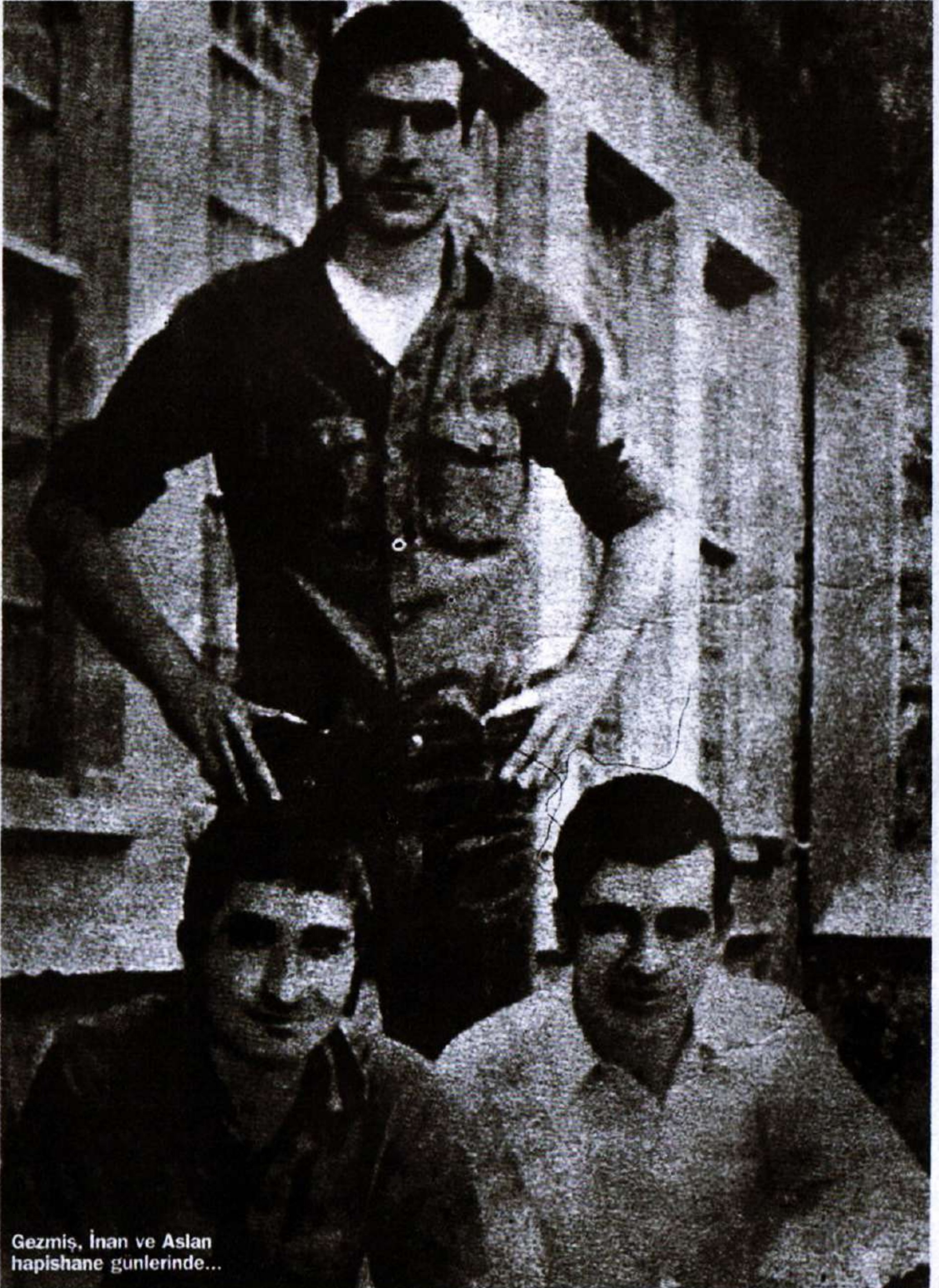
BÜYÜK BİYOGRAFİ SERİSİ

DEVRİMİN EN YAKIŞIKLI FOTOĞRAFI

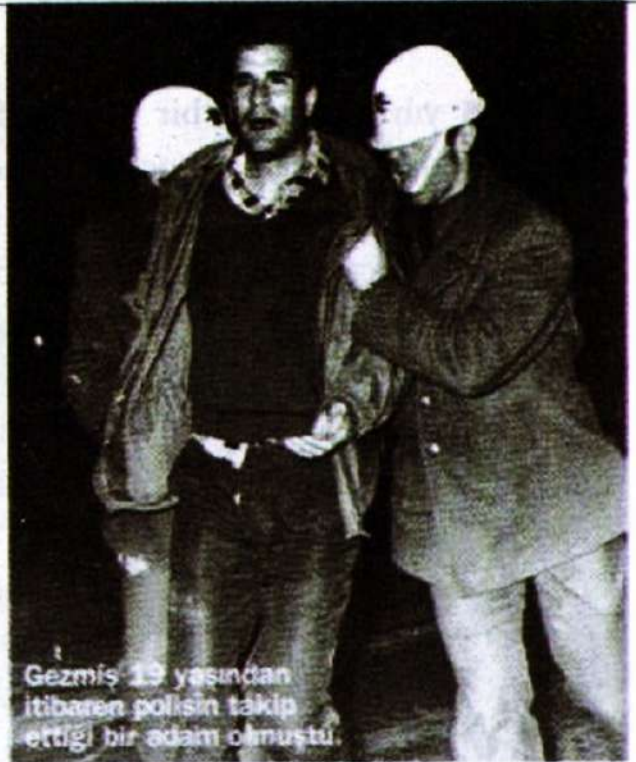
DENİZ GEZMİŞ

Haftalık

Gezmiş, İnan ve Aslan hapishane günlerinde...

İÇİNDEKİLER

Gezmiş 19 yaşından itibaren polisin takip ettiği bir adam olmuştu.

Deniz Gezmiş'in bu klasik pozu bugün poster olarak en çok rastlananı.

12 Mart muhtırası verilince Demirel koltuğu Nihat Erim'e verecekti.

Büyük Biyografi Serisi

İMTİYAZ SAHİBİ: Serdar MUTLU

GENEL YAYIN YÖNETMENİ: Özgür YİCİ
YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ: Onur YILDIRIM
SANAT YÖNETMENİ: İlknur ERKOÇAK

HAZIRLAYAN:
Serkan SEYMEN
TASARIM, UYGULAMA:
Funda Elif KOCABAŞ

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ: Ali Nazım ONARAN

ADRES: Büyükdere Cad. No: 123 80300
Gayrettepe-İstanbul. Tel: 0212 354 54 54
BASKI: Özkaracan
DAĞITIM: Yaysat A.Ş Haftalık Dergisi'nin ücretsiz ilavesidir.

1970 yılı Türkiye'de bir yıl öncesinden artakalan gençlik hareketleriyle başlıyordu. Yeni yılın ilk gazetesi, bir önceki yılın son gününde devam eden olayları vererek giriyordu 1970'e... Bir grup genç Zincirlikuyu'daki Amerikan Tuslog merkezine patlayıcı madde atmışlardı. İki yıl öncesinde, tüm dünyadakine benzer bir süreçle, 1968'de üniversitelerde başlayan gençlik hareketleri hızını git gide arttırıyordu. Üniversite öğrencileri üniversite reformu istiyorlar ve boykotlar iki yıldır birbirini izliyordu.

Üniversite gençliğinin talepleri şöyle sıralanıyordu:

- Üniversitelerdeki ezberciliğe dayalı eskimiş sistem değişmeliydi.

- Üniversiteler halktan kopuk hale gelmişti. Çalışan sınıfın çocuklarının eğitim görebilmesi için önlem alınmalıydı.

- Öğrencilerin burs ve barınma gibi sorunları yeniden ele alınmalı ve çözüm bulunmalıydı.

- Yeni bir üniversiteler kanunu şart olmuştu.

Gençliğin politize olması öylesine yaygınlaşmıştı ki, seçkin okullardan Robert Kolej'de bile boykotlar yüzünden ders yapılamaz durumdaydı. Tüm dünya aynı hatta ilerliyordu, ama 70'lere girilirken Türkiye'deki gençlik inanılmaz bir hızla kamplaşmaya doğru gidiyordu. Yükselen sol muhalefetin karşısına kısa sürede örgütlenen ülkücü gençler çıkacak ve silahlanmanın ilk ipuçları yıl boyunca verilecekti. 1970 yılı boyunca 11 genç kurşunlarla kaybedecekti hayatını. Uzun yıllar "sağ - sol çatışması" olarak anılacak olayların fitili ateşleniyordu. Ama daha ilk günlerde bunun aslında bir sağ - sol çatışmasını olmadığını yazanlar olacaktı...

SAĞ - SOL ÇATIŞMASI DEĞİL

16 Nisan 1970 günü şimdi YTP Genel Başkanlığı görevini yürüten İsmail Cem, Milliyet gazetesindeki köşesinde şöyle diyordu: "Sağ - sol çatışması diye belki de yanlış olarak isimlendirilen bunalımın koyulaştığı, kimi gençlerin işkence uzmanına dönüşecek kadar insanlığına yabancılaştıkları şu günlerde, Türk gençliğinin büyük bir tuzağa düşürüldüğü her olayda daha iyi anlaşılmaktadır. Dünyanın her yerinde gençlik hareketleri kurulu düzenin polisiyle ve resmi görevlileriyle çatışmıştır. Fakat hemen hiçbir ülkede, birbirleriyle çatışma tuzağına bizdeki ölçüde düşmemiştir. (...) Nitekim öğrencileri kurşunlatan çevrelerin bütün davranışlarında ve sözlerinde aynı özlem ve aynı uzun vadeli hedef kendini açığa vurmakta, 'otorite rejimi' uyarınca toplumu şekillendirme provaları komando kamplarında yapılmaktadır."

BÜYÜK İŞÇİ EYLEMİ

Sadece öğrenci olaylarına sahne olmuyordu 1970 yılı... 16 Haziran günü, tarihe geçecek işçi olayları yaşanacaktı. Meclis tarafından kabul edilen Sendikalar Kanunu üzerine İstanbul'da tam anlamıyla yer yerinden oynayacaktı. Yeni kanuna göre

Deniz Gezmiş, yakanladıktan sonraki tüm fotoğraflarındaki sakin ve vakur duruşuyla kazındı hafızalara... İlk kez 19 yaşındayken bir işçi yürüyüşünde gözaltına alınmıştı...

"bir sendikanın Türkiye çapında faaliyet gösterebilmesi için, o işkolu işçilerinin üçte birini temsil etmesi" öngörülüyordu. Bu da Türk - İş dışındaki sendikaların ortadan kalkması demekti...

DİSK'e bağlı işçiler bir anda sokaklara döküldüler. 75 bin işçi yollardaydı. Olaylar gün boyu sürecek, askeri kuvvetler işin içine girecek, 4 kişi hayatını kaybederken 150 işçi göz altına alınacaktı. Karşı kutup da hareket geçmek için fırsatı bulmuş sayacaktı kendisini, kalabalık gruplar "kahrolsun komünistler" diyerek DİSK binalarına saldırıya geçeceklerdi. 10 Ağustos günüyse gazetelerin manşetleri şöyleydi: "1 Dolar 15 lira oldu."

THKO GELİYOR

İstanbul'da yer yerinden oynarken öğrenci çevrelerinde adı öne çıkmış, artık lider konumundaki Deniz Gezmiş, Bursa Cezaevi'ndedir. 10 Haziran 1970 günü tutuklu olduğu İstanbul Sağmalcılar Cezaevi'nden Bursa'ya nakledilmiştir Gezmiş. Sebep, 15 Aralık 1969 günü Beyazıt Meydanı'nda öğrenciler ile polis arasında yaşanan çatışmadır...

Bir süre sonra serbest kalan Deniz Gezmiş, önce Filistin'e gitmeye karar verecek, ardından Ankara'da ODTÜ kalmaya başlayacaktı. 8 Ekim 1970'te Diyarbakır Cezaevi'nde tutuklu bulunan Hüseyin İnan, Ahmet Tuncer Sümer, Teoman Er-

Üç arkadaşın içinde en genç olanı Hüseyin İnan, asıldığında 23 yaşındaydı.

mete, Ercan Enç, Müfit Özdeş, Alpaslan Özdoğan, Kadir Manga ve arkadaşları tahliye olacaklardı. Bu aynı zamanda yakında kurulacak olan Türkiye Halkın Kurtuluşu Ordusu (THKO)'nun çekirdek kadrosuydu. İstanbul'daki öğrenci hareketinin lideri Deniz Gezmiş ve Ankara öğrenci hareketi lideri Hüseyin İnan ÖDTÜ'de bir aradadırlar ve THKO'nun temeli atılmış olur böylece.

Bundan sonrası hızlı akacak, hareketin liderliğini yapan üç gencin hayatı darağacında son bulacaktır.

Aslında Deniz Gezmiş de Ankaralıydı. 1947 yılının 28 Şubat günü Ankara'ya bağlı Ayaş ilçesinde dünyaya gelmişti. Öğretmen bir anne babanın çocuğuydu. Aile CHP'liydi. Ayaş ilçesinde pek yaşamaz Gezmiş, yaşına bile girmeden babasının tayini çıkar, şehir şehir gezerler, ilkokulu Sivas'ta okur. 1962 yılında babası Cemil Gezmiş İstanbul Millî Eğitim Müdürlüğü'ne atanır ve artık Deniz İstanbul'dadır.

1966 yılı geldiğinde Deniz Gezmiş artık üniversite çağındadır, sınava girer ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni kazanır. Aynı yılın Kasım ayında 10058 nolu öğrenci olarak üniversitenin kapısından içeriye girecektir.

Deniz'in okula başladığı yıl ders yılı boykotlarla açılır. Ancak bir süre sonra polis müdahale eder ve okul öğretime geçer. Ancak bir sonraki ders yılı yine boykotlarla başlar. Deniz, öğrenci hareketlerinin, boykotların tam ortasındadır. Siyasi fikirleri oluşalı zaten çok olmuştur.

19 YAŞINDA TİP ÜYESİ

Polis tarafından ilk kez gözaltına alınışını yaşayalı da çok olmuştur. 31 Ağustos 1966 günü henüz 19 yaşındayken belediye işçilerinin Türk - İş'i protesto için yaptıkları yürüyüşe katılmış ve gözaltına alınmıştır. Yaşı küçüktür, ama o dönemin sosyalist hareketinin Meclis'e girmeyi başaran örgütü Türkiye İşçi Partisi'nin bir üyesiydir.

Deniz, çok defalar gözaltına alınacaktı. Örneğin, Öğrenci Dernekleri'nin 22 Kasım 1967'de düzenlediği bir mitingin ardından Karaköy'de bir teknenin arkasında dalgalanan Amerikan bayrağını görecek, hemen atılıp bayrağı yerinden sö-

1967 yılında Deniz, bir teknenin arkasından aldığı Amerikan bayrağını arkadaşlarıyla Taksim'de yakacak ve tutuklanacaktı...

kecektir. Daha sonra grup halinde Taksim meydanına çıkacaklar ve Amerikan bayrağını yakacaklardı. Ardından polis, Deniz Gezmiş ve iki arkadaşını gözaltına alacaktı.

1968 yılının Haziran dönemi sınavları gelip çattığında üniversitede ortalık yine elektriklidir. Öğrenciler boykot yapmaya karar vermişlerdir ve en önlerde yine Deniz Gezmiş vardır. Boykot, Deniz'in konuşmaları sonucu kısa sürede okulu işgal eylemine dönüşüverir. Hatta öğrenciler Rektör Ekrem Egeli'yi de bir nevi rehin almaya kalkarlar, ama Rektör Egeli, kendisine bir araç bularak okuldan ayrılmayı başarır.

27 Haziran günü okul açılır sonunda. İşgalci öğrenciler kapıda Rektör Ekrem Egeli ve diğer öğretim görevlilerini beklemeye koyulurlar. İşgal sona ermiştir, ancak Rektör odasına girdiğinde kendisini "Reform olmazsa bu bir başlangıç" yazısı karşılar.

İşgalin ardından İstanbul Savcılığı soruşturma açar ve hakkında soruşturma açılan öğrencilerin başında da Deniz Gezmiş gelmektedir. Sonunda okuldan atılmasına karar verilir. 1969 yılında üçüncü sınıftayken okuldan atılan Deniz, açtığı davayı kazanacak ve Danıştay kararıyla 1970'in Eylül ayında okula geri dönecektir. Danıştay kararında; "işgal eylemleri sırasında öğrenci lideri olduğuna dair delile rastlanmamıştır" denecekti.

6. FİLO EYLEMLERİ

1968'in hafızalarda en çok yer etmiş olan eylemleri Temmuz'un 15'inde yaşanıyordu. Amerikan Deniz Kuvvetleri'nin 6. Filo'su İstanbul'daydı ve üniversiteli gençlik için bu mutlak surette protesto edilmesi gereken bir durumdu. Önce Dolmabahçe Sarayı'na çekilen Amerikan bayrağı indirildi, yollara ve duvarlara "yankee go home" yazıldı. Ertesi gün İstiklâl Caddesi'nde dolaşan Amerikan denizcileri dört bir yandan üzerlerine gelen taş ve mürekkep yüzünden kaçmak zorunda kalacaktı. Olayların üçüncü gününde bu kez yağlıboya atılıyordu Amerikan erlerinin üzerine...

17 Temmuz günü Taksim Meydanı'ndaki anıta yürüyen öğrenciler Amerikan askerlerinin koyduğu çelengi parçalayacaklar, ardından polisin geldiğini görerek Gümüşsuyu'ndaki İTÜ Öğrenci Yurdu'na kaçacaklardı.

Olaylar tırmanıyordu, çünkü öğrenciler Emniyet Amiri'ni rehin almışlardı. Askeri kuvvetler, yurdun etrafını sardılar, pazarlık yapılmaya başlandı. Sonunda gözaltına alınmış iki öğrenciyle emniyet amirinin takası gerçekleşecek, olaylar sakinler gibi olacaktı. Ancak polis gece 04:00 sularında yurda doğru harekete geçecekti yeniden. Vedat Demircioğlu adlı bir öğrenci polislerden kaçmak isterken düşecek, 24 Temmuz günüyse hayata veda edecekti. Bu da gerginliği iyiden iyiye arttıracaktı.

18 Temmuz günü '68 Kuşağı'nın en meşhur eylemi olan Amerikan askerlerinin denize atıldığı gündü. İTÜ Gümüşsuyu binasının önünde Deniz, yaptığı bir konuşmayla kalabalığı galeyana getirecek, öğrenciler Dolmabahçe'ye inerek Amerikan erlerini denize atacaktı. 26 Temmuz günü Deniz Gezmiş hakkında yeniden tutuklama kararı çıkarıldığı açıklanacaktı.

30 Temmuz günü Deniz, gözaltına alındı, öğrencileri yasadışı yürüyüşe teşvik etmek suçundan tutuklandı. 21 Eylül'e dek tutuklu kalacaktı. Bir aydan birkaç gün fazla bir zaman geçmiştir ki Deniz ve arkadaşları Samsun'dadırlar bu kez. Samsun'dan Ankara'ya "Tam Bağımsızlık Yürüyüşü" yaparlar.

11 Şubat 1969 günü İstanbul Üniver-

Deniz artık hayatının tehlikede olduğunu söyleyip Filistin'e doğru yola çıkacaktı...

site'sinin Beyazıt Kampüsündaki kuleye, eylemde kaybedilen Vedat Demircioğlu'nun resminin bulunduğu kırmızı bir bez asılır. Olay sağcı basına; "Kuleye kızıl bayrak çekildi" şeklinde yansır. Şimdi sağ kesimin de dişleri yavaş yavaş çıkacaktır ortaya.

16 Şubat 1969, tarihe "Kanlı Pazar" olarak geçer... Sağ kesime yönelik yayın yapan Bugün gazetesi yazarı Mehmet Şevki Eygi; İslamcılara "Cihada hazırlanın" diye çağrıda bulunur. O gün Taksim'de yasal bir miting vardır ve 15 bin kişi miting alanına doğru saldırıya geçer. Bıçak, zincir, satır kullanan saldırganlar Türkiye İşçi Partisi üyesi iki kişinin ölümüne sebep olurlar. Olayın yaşandığı gün Deniz Gezmiş, tutukludur, ancak tutuklu olduğu gün bile çıkan olayların sorumlusu olarak görülüyordur artık.

Artık hayatlar tehlikededir. Bugün gazetesinin kışkırtmaları sürerken, İstanbul'un duvarlarına aralarında Deniz Gezmiş'in de olduğu bir grup öğrencinin fotoğrafları yapıştırılmıştır. Üzerlerinde şu başlık vardır: "Vatandaş, işte anarşistler..."

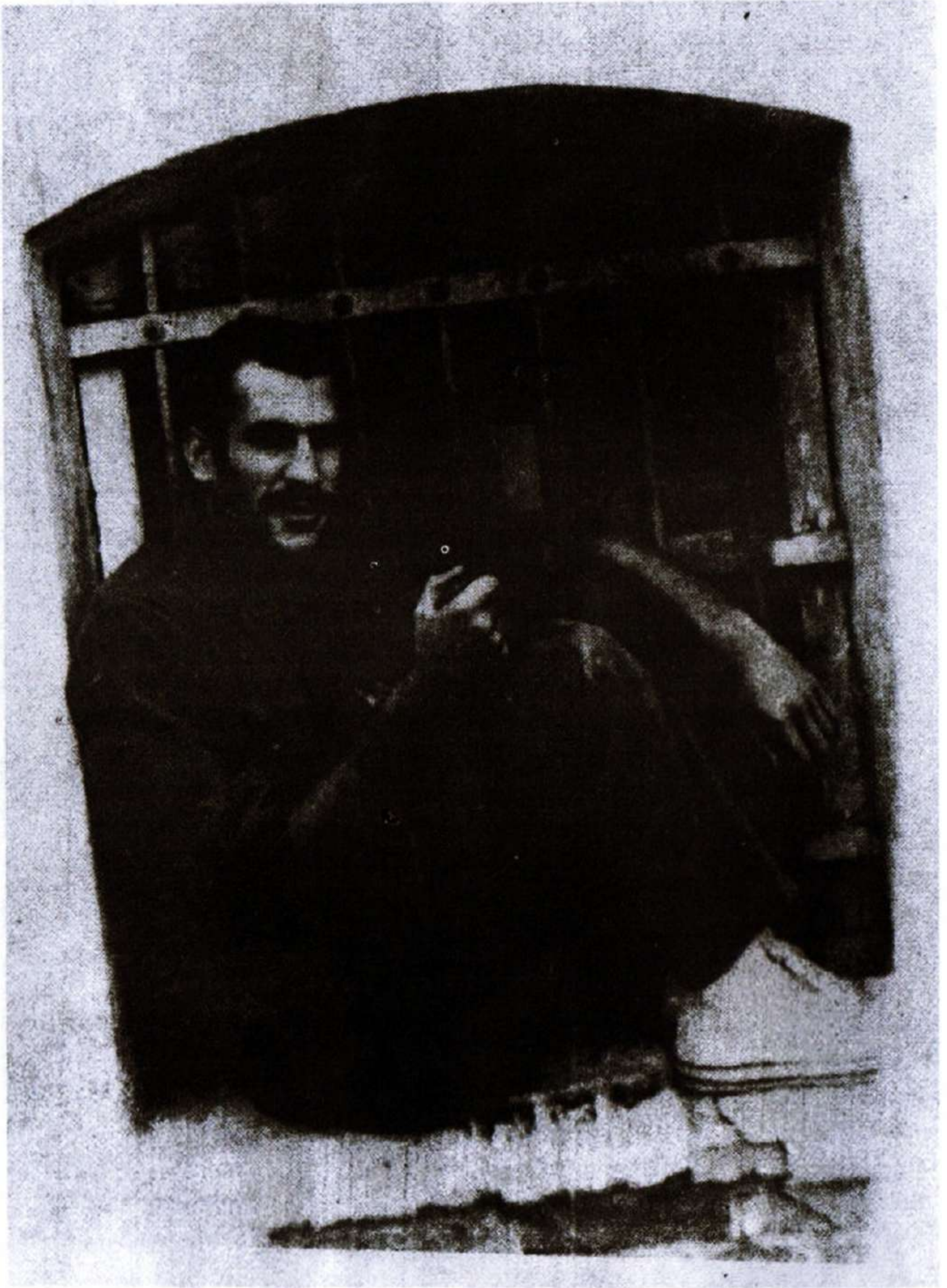
Bu arada Deniz Gezmiş ve bir grup arkadaşı yola koyulurlar. Hedefleri Filistin'de gerilla eğitimi verilen kamplardır. Gizlice sınırdan geçilir ve Suriye üzerinden Filistin'deki kamplara varılır. Dönüşte artık karar verilmiş olacaktı. THKO hayata geçirilecek ve kır gerillası devrim yolunda eylemlerine başlayacaktı...

DEMİREL'İN PEMBE TABLOSU

1971 yılına girilirken Başbakan Süleyman Demirel, 1970 yılında yaşananlar için gazetelere şunları söyleyecekti: "1970 sonunda 1971'e girerken meydana gelen 'talebe hareketleri' diye adlandırılan aslında talebe hareketiyle hiçbir alâkası olmayan birtakım olayların memlekette tedirginlik yarattığı gerçektir. Bu hareketler, şiddet hareketleridir."

Başbakan Süleyman Demirel kamuoyunda sol karakterli öğrenci hareketlerine karşı sağ görüşü kışkırtmakla suçlanmaktadır. Hükümetin ve güvenlik güçlerinin iki kesim arasında taraf tuttuğu gazetelerin eleştirileri arasındadır. Demirel eleşti-

rileri maksatlı bulmaktadır: "Birtakım çevrelerce kendilerini sol addeden, sol yumruklarını kaldıran ve kendilerini talebe addeden birtakım gruplar, birisi bizim bu tarafı tuttuğumuzu, birisi öbür tarafı tuttuğumuzu söylüyor. Bunların arkasında sosyal hadiseler vardır, ama 1971'e gayet iyi şartlarda giriyoruz. Sözüm tartışılacak ama ne söylediğimi biliyorum ben."

Aslında Demirel istediği kadar pembe bir tablo çizsin, ülke 12 Mart rejimine doğru dolu dizgin gidiyordu. Ülke demokrasisi bir kez daha kara günlerini yaşayacaktı.

Üç arkadaş hapisane günlerinde de moralleri- ni bozmamışlardı...

VE MUHTIRA OKUNUYOR...

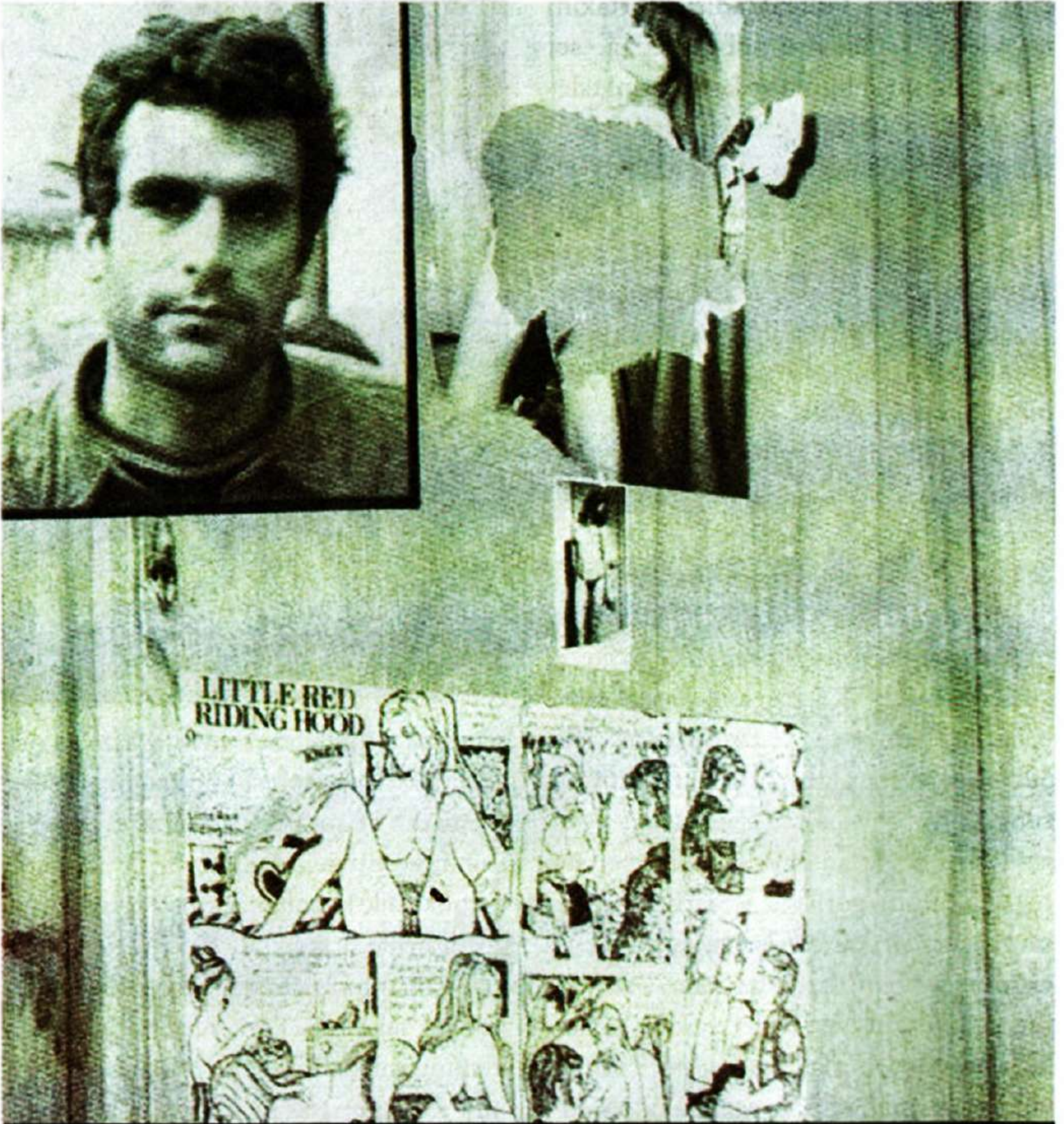
12 Mart 1971 günü saatler 13:00'ü gösterdiğinde TRT radyolarında spiker haberleri okuyordu. Daha doğrusu Türk Silahlı Kuvvetleri'nin 12 Mart Muhtırası'nı:

"Birinci Parlamento ve hükümet süregelen tutum, görüş ve icraatiyle yurdumuzu anarşi, kardeş kavgası, sosyal ve ekonomik huzursuzluklar içine sokmuştur. Atatürk'ün bize hedef verdiği uygarlık seviyesine ulaşmak ümidini kamuoyunda yitirmiş ve Anayasa'nın öngördüğü reformları tahakkuk ettirememiş olup, Türkiye Cumhuriyeti'nin geleceği ağır bir şekilde tehlikeye düşürülmüştür.

2. Türk milletinin ve sinesinden çıkan Silahlı Kuvvetler'inin bu vahim ortamda duyduğu üzüntü ve ümitsizliği giderecek çarelerin partilerüstü bir anlayışla Meclislerimizce değerlendirilerek, mevcut anarşik durumu giderecek ve Anayasa'nın öngördüğü reformları Atatürkçü bir görüşle ele alacak ve inkılap kanunları uygulayacak kuvvetli ve inandırıcı bir hükümetin demokratik kurullar içinde teşkili zaruri görülmektedir.

3. Bu husus süratle tahakkuk ettirilmediği takdirde Türk Silahlı Kuvvetleri kanunların kendisine vermiş olduğu Türkiye Cumhuriyeti'ni korumak ve kollamak görevini yerine getirerek idareyi doğrudan doğruya üzerine almaya kararlıdır. Bilgilerinize."

Muhtıranın altında dört tane imza vardı: Memduh Tağmaç - Orgeneral - Genelkurmay Başkanı ve Milli Güvenlik Kurulu Üyesi, Faruk Gürler - Orgeneral - Kara Kuvvetleri Komutanı ve Milli Gü-

Polis her yerde Deniz'i arıyor. ODTÜ'de olduğu haberi yayılınca üniversiteyi didik didik ediyordu. Fotoğraftaki oda Gezmiş'in bir süre kaldığı iddia edilen oda olarak basına gösterilecekti...

venlik Kurulu Üyesi, Celal Eyiceoğlu - Oramiral - Deniz Kuvvetleri Komutanı ve Milli Güvenlik Kurulu Üyesi, Muhsin Batur - Orgeneral - Hava Kuvvetleri Komutanı ve Milli Güvenlik Kurulu Üyesi...

Muhtıranın radyodan okurnmasının üzerinden dört saat 18 dakika geçmişti, yeni haber ajanslara ulaştı. Demirel hükümeti istifa etmişti. Sunulan gerekçe şöyleydi:

"Cumhurbaşkanlığı yüce katına,

Genelkurmay Başkanı ve kuvvet ko-

mutanları tarafından zat-ı devletlerinize, Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına ve Millet Meclisi Başkanlığına tevdi edilip, bugün saat 13'teki radyo - haber bültenlerinde Türk kamuoyuna duyurulan muhtıra ile Anayasa ve Hukuk Devleti anlayışını bağdaştırmak mümkün değildir.

Bu durum muvacehesinde hükümetin istifasını saygı ile arz ederim. Süleyman Demirel." Peki, buraya nasıl gelinmişti?

SOYGUNLAR BAŞLIYOR

Öğrenci eylemleriyle geçen 1970 yılı bitmiş, 1971'e girilmiştir. 11 Ocak 1971'e dek eylemler aynı hızıyla devam eder. Ancak o tarihte yepyeni bir haber ortalığı sarsmaya başlayacaktı: Banka Soygunu...

Saat 11:30'da Ankara'da İşbankası'nın Emek Şubesi silahlı dört kişi tarafından soyulmuştu. Çalınan paranın miktarı 124 bin liraydı. Ankara Polis Müdürü, soygunu gerçekleştirenlerin adi suçlu olmadığını, Dev-Genç üyesi olduklarını açıklayacaktı. Ancak şu an için isimleri basına verilemiyordu, gizli tutulacaktı.

Emniyet Müdürü'nün bu açıklaması üzerine Dev-Genç Genel Sekreteri Kazım Özdoğru sert bir yanıt verecekti: "Üniversite öğrencisini halkın gözünden düşürmek için hazırlanmış bir plandır bu." Ancak çok geçmeden Ankara Emniyet Müdürü Rüştü Ünsal'ın doğruyu söylediği anlaşılacaktı. Deniz Gezmiş ve arkadaşları soymuştu bankayı...

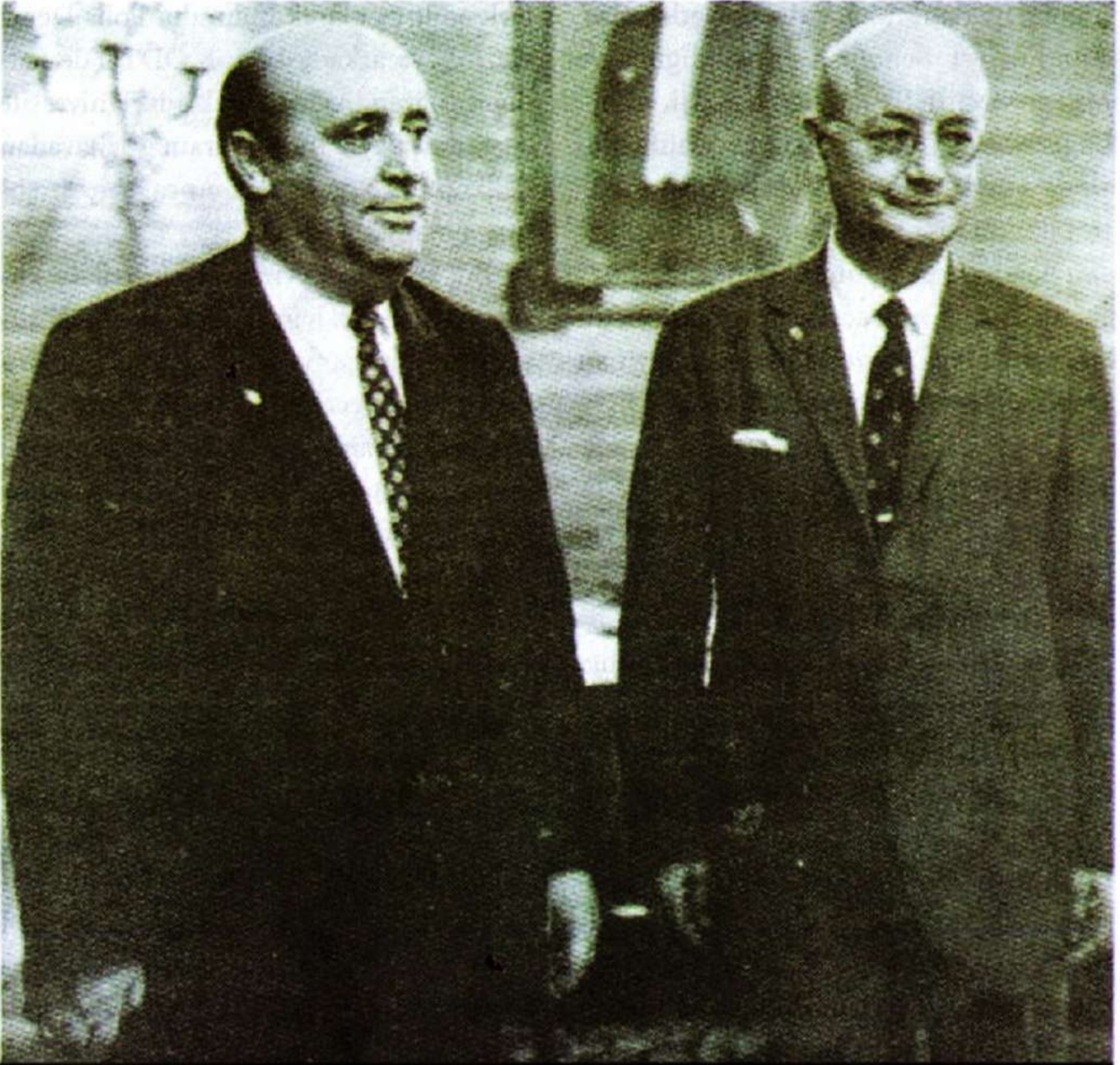
Soygunda kullanılan otomobil Orta Doğu Teknik Üniversitesi yakınlarında terk edilmiş olarak bulundu. Polis Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının ODTÜ'de kaldığını öğrendiklerini açıkladı. Üniversite baştan aşağıya arandı, aramaya havadan helikopterler de katıldı. Ancak hiçbir sonuç alınamayacaktı.

Bu arada Süleyman Demirel, hükümeti yıpratmak için yapılan planların suya düştüğünü ama yenilerinin tezgâhlandığını söyleyecekti. Ocak ayının ortalarında soygun olayının ardından kamuoyu ikinci bir haberle sarsılıyordu: Anayasa Mahkemesi özel yüksek okulların Anayasa'ya aykırı olduğuna karar vermişti ve tüm bu tarz okullar 9 Temmuz 1971'de kapatılacaktı.

14 Ocak'ta Türk-İş'in Kızılcahamam'daki toplantısında sendika içinde yaşanan tartışmalar iyice ayyuka çıkacaktı. Bu arada sermaye sınıfı da Adalet Partisi iktidarından şikayetçiydi. İstanbul Ticaret Odası Başkanı Osmanağaoğlu 14 Ocak günü; "Adalet Partisi'nin kuruluş felsefesine ve tüzüğüne aykırı olarak ithalatı giderek devletleştiriyor" diyecekti. Gerilim git gide artıyor, polis her yerde Deniz Gezmiş ve arkadaşlarını aramaya devam ediyordu.

SEVİM ONURSAL'IN EVİ...

Sonunda Deniz'lerin izi bulundu. Polis sıradan bir alacak davası için Sevim Onursal adlı bir kadının evine gidecekti. İçeri giren bir polis, bir avukat ve bir icra memuru ile bir çilingir ve bir şoför, karşılarında Deniz Gezmiş'i bulacak, Gezmiş ve ar-

12 Mart Muhtırası generaller tarafından verilince, Süleyman Demirel'in istifa etmekten başka şansı kalmıyordu. Partilerüstü hükümetin başbakanıysa Nihat Erim olacaktı...

kadaşları kendilerinin el ayaklarını bağlayarak evden kaçacaklardı. 17 Ocak günü evsahibi Sevim Onursal polise teslim olacak, yargılanmasının ardından soygunculara yataklık suçundan beş yıl hapis cezası alacaktı. Polis artık soyguncuların kimliğini kesin olarak tespit etmişti: Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve arkadaşları...

17 Ocak gününün ikinci bir vakası daha vardı; o zamanlar ODTÜ rektörlüğü görevinde bulunan Erdal İnönü'nün evine dinamitli bir saldırı düzenlendi. Bu arada Konya'daki TÖS binasına molotoflu saldırı yaşanacak, ardından İstanbul'da iki öğrenci yurdunda patlamalar meydana gelecekti.

Olayların hızı artmıştı ve güvenlik kuvvetleri önünü almakta zorlanıyordu.

18 Ocak 1971 günü İstanbul Teknik Üniversitesi'nde Deniz Gezmiş ve arkadaşlarına hükümet tarafından komplo kurulduğu iddiasıyla bir forum düzenlenecek, daha sonra yürüyüşe geçen kalabalık bazı binaların camlarını kıracaktı.

1961 Anayasası ile devlet yönetimine getirilen ve varlığı, çalışma biçimi günümüzde de tartışılan Milli Güvenlik Kurulu, 23 Ocak'ta tam 8.5 saatlik bir toplantı yaptı. Yapılan resmi açıklama; "Olayların sorumluluğunun aşırı uçlarda olduğu ve artık bu gidişatın kesinlikle önlenmesi gerektiği yönündeydi". Ancak o kadar da kolay olmayacaktı.

24 Ocak 1971 günü Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde çok büyük çatışmalar yaşanıyordu. Niğde Öğrenci Yurdu'nda yaşanan silahlı çatışmadan kaçan öğrencilerin Siyasal yurdunda saklandığını iddia eden polis önce yurdun etrafını sarıyor, ardından içeriye girmeye çalıyordu. Çıkan çatışmanın boyutu çok büyüktü. Öğrenciler dinamit, molotof ve taşlarla polise mukavemet gösterecek, polis silah kullanacak ve göz yaşartıcı bomba atacaktı. Polis sonunda yurda girdiğinde bina harap durumdaydı. Polis içeriye girdikten sonra çok sert davranıyor, kızlı erkekli öğrenci grubunu dayaktan geçiriyordu.

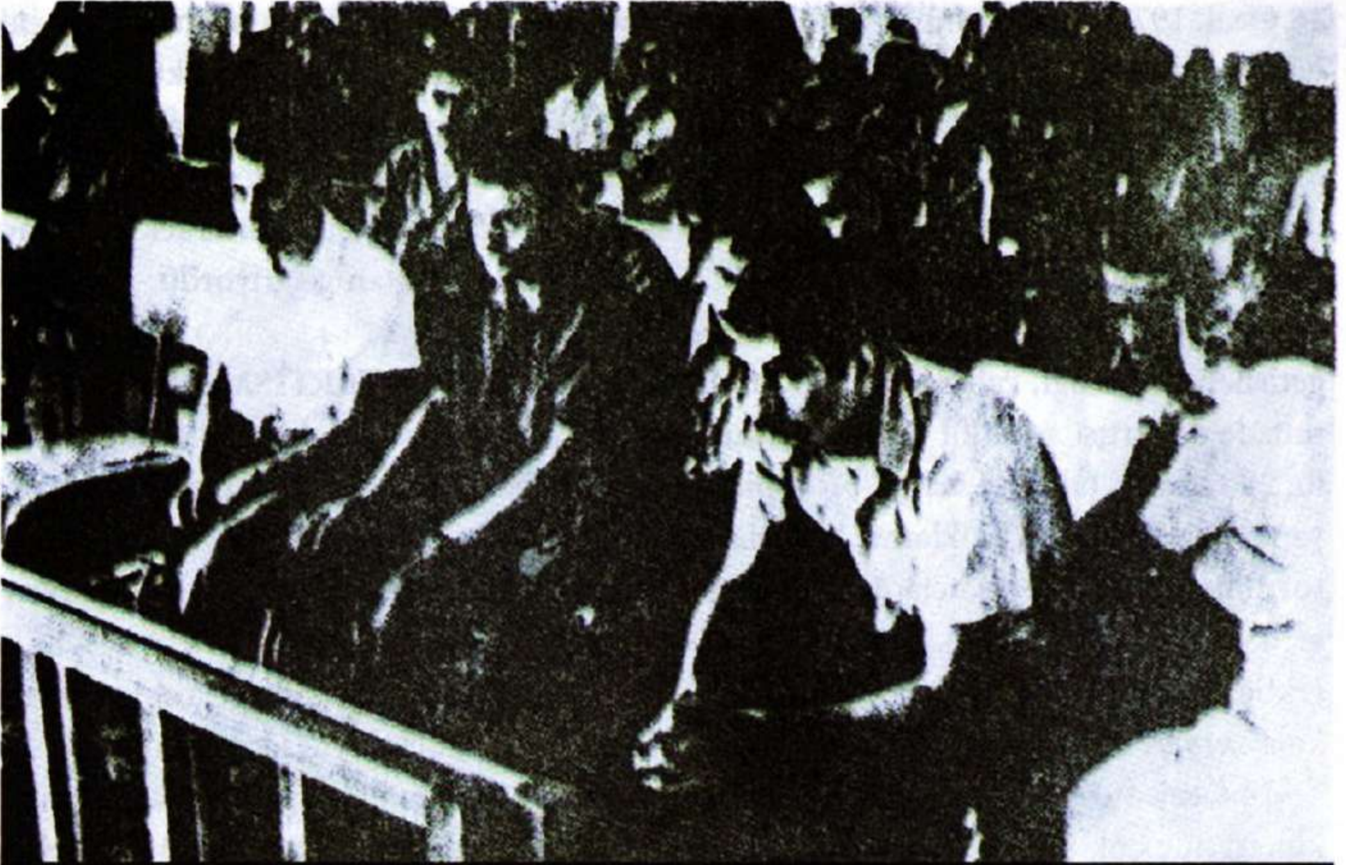
MECLİS'TE TARTIŞMALAR...

CHP, Meclis gündemine taşıdı olayları. Polisin tavrı, kız öğrencileri bile sıra dayağından geçirilmesinin yanında İçişleri Bakanı'nın radyoda yaptığı şiddet yanlısı konuşmanın eleştirilmesi Meclis'in havasını da elektriklendirecekti. Adalet Partisi adına eleştirileri yanıtlayan Hasan Çolakoğlu, polisin tutumunu şükranla karşıladıklarını söyleyebilecekti karşılık olarak.

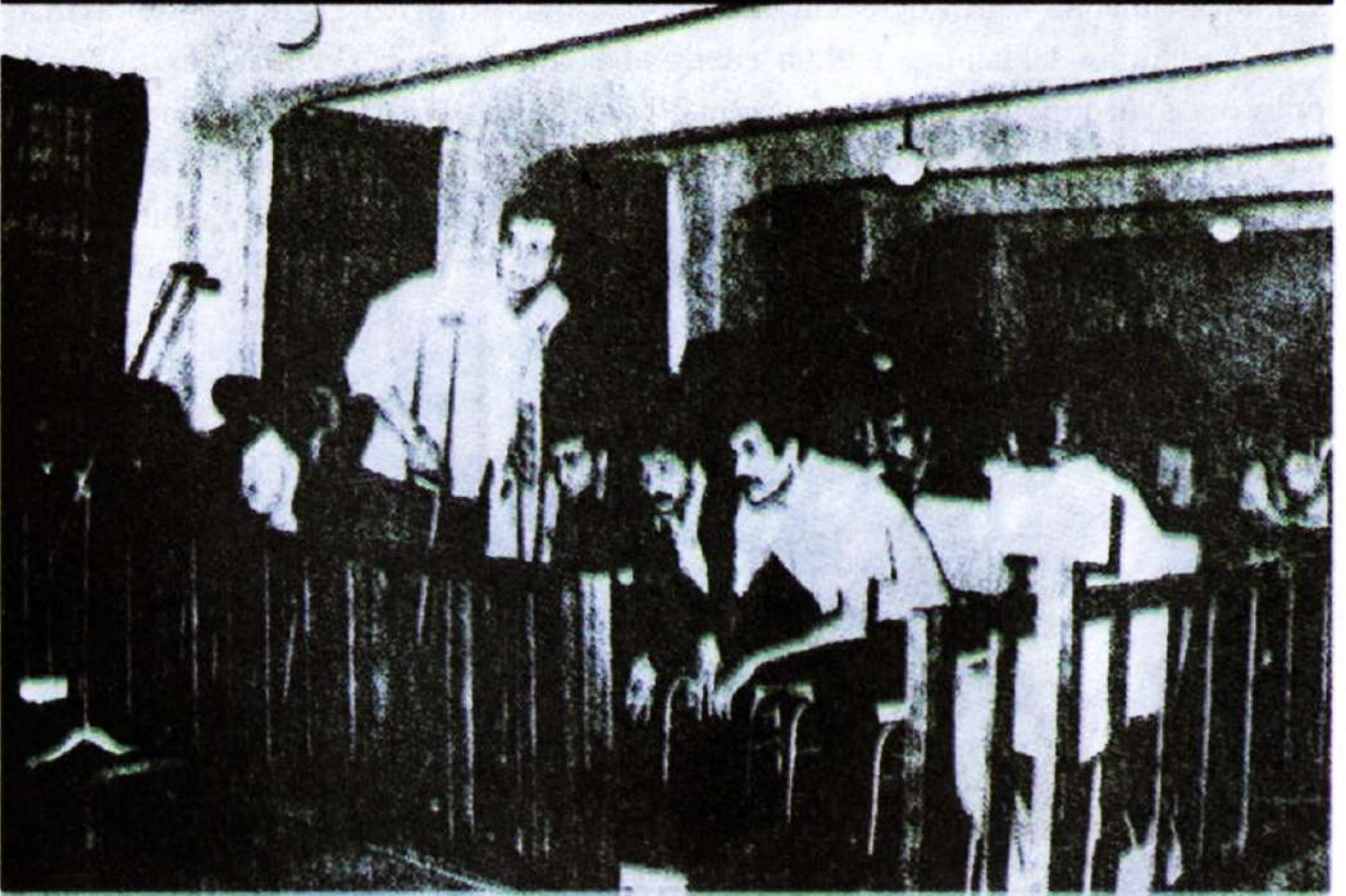
Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde yaşananlar tüm gençlik örgütlerinin hükümete karşı sert tavırlar geliştirmesine sebep oldu. Hükümet açıklamalarıyla olayları daha da tırmandırıyordu. Fakülte Dekanı Prof. Cahit Talas, polisin öğrencilerine iş-

Sevim Onursal, kaçakları evinde sakladığı için yataklık suçundan beş yıl hapis cezası aldı. (sağda) İcra memuru, polis,avukat ve çilingir olayın ardından tatbikat yaparken...

Deniz Gezmiş ve arkadaşları mahkemede suçlamaların hiçbirini kabul etmediler. kendilerini savunurken siyase savunma yapmayı tercih ettiler...

kence yaptığını açıkladı.

Aynı bombalar patlamaya devam edecekti. Bir bomba Prof. Mümtaz Soysal'ın evinin önünde, diğer ikisi polis ve Mason Locası'nın lokalinde infilak edecekti.

Polisin insan avı tüm şiddetiyle sürüyor, gözaltılar birbirini izliyordu. Çatışmalar da artıyordu. Ülke, öğrenci eylemlerine kitlenmiş, olan biteni takip ederken, Sümerbank ve çimento ürünlerine zamlar yağmaya başladı. Ekonomik durum git gide dibe vuruyordu artık.

Ocak ayının son günleri tamamen çatışmalarla geçti. Hacettepe Üniversitesi'nde CHP tarafından desteklenen sosyal demokrat gençlerle Dev-Gençliler çatışıyorlardı. Üç gün önce savcılığa başvurarak koruma altına alınmasını isteyen Türkiye İşçi Partisi Amasya İl Başkanı Şerafettin Atalay gece yaylım ateşine tutularak öldürülüyordu.

Ayın son günlerinde PTT Genel Müdürlüğü daha önce alınmış karara dayanarak PTT hizmetlerine yapılan zammı uygulamaya koydu, ancak Başbakan Demirel tarafından zamlar geri alındı. CHP Genel Sekreteri Bülent Ecevit, olayların hükümetle işbirliği içinde olan aşırı sağcı ülkü ocakları ile Dev-Genç tarafından çıkarıldığı iddiasında bulunacak, Dev-Genç Başkanı Ertuğrul Kürkçü cevap olarak sosyal demokratları sahte devrimcilikle itham edecekti.

Şubat ayı ise Petrol-İş sendikasının Mobil, Shell ve BP şirketlerinde başlattığı büyük grevle açıldı. İki gün süren grev hükümet tarafından 30 gün ileriye ertelendi. Araya Kurban Bayramı'nın girmesiyle on günlük bir sakinlik dönemi yaşanacaktı. Ancak bu fırtına öncesi bir sessizlikti.

ÇAVUŞ KAÇIRILIYOR...

Ziraat Bankası'nın Ankara Küçükesat Şubesi'ne giren dört soyguncu tabanca zoruyla bankadan 48 bin lira alarak kaçtılar. Sakinleyen gündeme bir anda bomba gibi düştü bu haber. Polis, Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının soygunu gerçekleştirdiğini açıkladı. Ancak soygunların etkisi kaybolmadan, 12 Mart'a giden yoldaki en önemli olaylar gelecekti şimdi peş peşe.

15 Şubat günü Ankara - Balgat'taki Amerikan tesislerinde nöbet tutan zenci çavuş Jimmy Finley Ray, sabaha karşı silahlı üç kişi tarafından kaçırıldı. Çavuş aynı gün saat 21:30'da serbest sırakılacaktı. Ray'in anlattığına göre, kendisini bir eve götürmüşler, ardından "Kusura bakma biz senin zenci olduğunu fark etmedik. Seni bırakacağız, bu hareketimiz sana yönelik değil, senin ülkenin yöneticilerine karşıdır" demişlerdi.

Amerikalı Çavuş'un kaçırıldığı gün Ankara'da ODTÜ'te yer alan Kennedy heykeli havaya uçuruldu. İstanbul'da ise Edebiyat Fakültesi ülkücüler tarafından işgal edilince Dev-Genç'li öğrencilerle büyük çatışma çıktı.

Hükümet tedbir kararlarını açıklıyor, Meclis'te yeni kanunları tartışıyordu. Buna göre okul işgal edenler üç yıl, fabri-

Amerikalı çavuş Jimmy Finley Ray, kaçırıldıktan kısa bir süre sonra serbest bırakıldı. Kendisine "Zenci olduğunu fark etmemiştik. Sorun seninle değil ülkenin yöneticileriyle" dendi...

ka işgal edenler bir yıl, kanunsuz yürüyüş düzenleyenler dokuz yıla kadar hapis cezasına çarptırılabileceklerdi. Polise mukavemet mevzubahis olduğunda cezalar 15 yıla kadar arttırılacaktı. Ancak olaylar durulmak bilmiyordu. Hacettepe Üniversitesi'nde polis yurtları boşaltmak üzere okula geliyor ve öğrencilerle çatışmaya başlıyordu. Bu arada ülkücü gençler de polisin yanında yer alarak öğrencilere saldırıyorlardı. Bombalamalar, çatışmalar artık vakayı adiyeden olmuştu ama birden gündem yine bomba gibi bir haberle sarsılacaktı...

400 BİN DOLAR FİDYE...

5 Mart 1971... Saat gece yarısını geçmiş, 01:30 Ankara'da Kepekli Boğazı'nda bulunan NATO Elektronik Taburu'nda görevli Amerikalı Havacı Astsubay Jimmy Sexton ile havacı üç er Larry J. Heavner, James M. Gholson, Eichard Caraczi nöbetlerini bitirmiş, kente geri dönüyorlardı. Otomobilin şoförü Türktü. Ana yola çıkmaya 200 metre kala yolun taşlarla kaplı olduğunu görüp durdular. Aynı anda karanlığın içinden ellerinde silahlarla beş kişi çıkıverdi. Amerikalılar ve Türk şoför teslim olmaktan başka bir çare bulamadılar. Amerikalıları yanlarına alıp kaçtılar, Türk şoförü bıraktılar. Şoför koşarak üsse döndü ve olayı haber verdi. Ankara polisi çok kısa bir süre sonra alarm durumundaydı...

Bütün yollar derhal kesildi. Sabah saat 08:30'da silahlı üç kişi Anadolu Ajansı'na gelerek bir zarf bırakacaktı. Aynı anlarda TRT'ye de aynı zarf bırakılıyordu. Zarfın içinden çıkan bildirideki imza; Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu'ydu. Amerikalılar ellerindeydi ve bırakmak için bazı şartları vardı:

1. **400 bin dolar fidye verilecek.** (**O zamanki değeri 6 milyon lira.**)
2. **Ekli bildiri radyolarda okunacak**

THKO, ikinci bir bildiri daha yayınlayarak altı saatlik bir süre tanıdı. Olay yurtdışında da büyük yankı uyandırdı. ABD Başkanı Nixon; "Türk hükümetine tedhişçilerle pazarlığa girmelerini tavsiye edemem" açıklamasını yaptı. Kaçırılan askerlerden bir tanesinin beş aylık hamile eşi, Deniz'lere mesaj göndererek; "13 aylık çocuğum var, kocamı ve arkadaşlarımı lütfen bırakın" diye yalvardı.

Deniz, hapisane günlerinin sonu olmadığını biliyor ve okumaya zaman ayırıyordu.

Bu arada CHP lideri İsmet İnönü olaya en sert tepkiyi veren politikacılardan biriydi. İsmet Paşa; "Çıkarım sokağa, halkı emniyet kuvvetlerine yardıma çağırırım. Üç çocuk devletle pazarlık mı edecek?" diyordu.

8 Mart 1971 günü saat 23:15'te Amerikalıların Bestekar Sokak'taki lojmanlarının kapısı açıldı ve kaçırılan dört havacı neşeli bir şekilde içeriye giriverdiler. Polis, bambaşka bir sebeple tutsak edildikleri apartmana gelmişti, Deniz Gezmiş ve arkadaşları da olaydan şüphelenerek Amerikalı askerleri dairede bırakıp kaçmışlardı.

Bu arada Amerikalıların kaçırılması gündemin ana maddesiydi ama ülkenin dört bir tarafında olaylar halen devam ediyordu. Kırıkhan'da Hamidiye Cami-i'ne atılan bir bomba sonrası Ülkücüler

Jimmy Sexton - Çavuş

Richard Caraczi - Er

James Gholson - Er

Larry Haevner - Er

Kaçırılan çavuş, Jimmy Sexton'un eşi çocuğuyla birlikte mesaj gönderdi...

solcuları hedef alarak yürüyüşe geçtiler. TİP İlçe Başkanı Dr. İzzettin İyiel'in eczanesi ve Doğruyol matbaası tahrip edildi, iki matbaa çalışanı öldürüldü. İstanbul Selamiçeşme'deki Akbank Şubesi silahlı beş kişi tarafından soyuldu. Ankara'da üç polis noktası bombalandı, İzmir'de 500 öğrenci ODTÜ'deki olayları protesto gösterisi yapıp polisle çatıştı... 12 Mart'a artık iki gün kalmıştı...

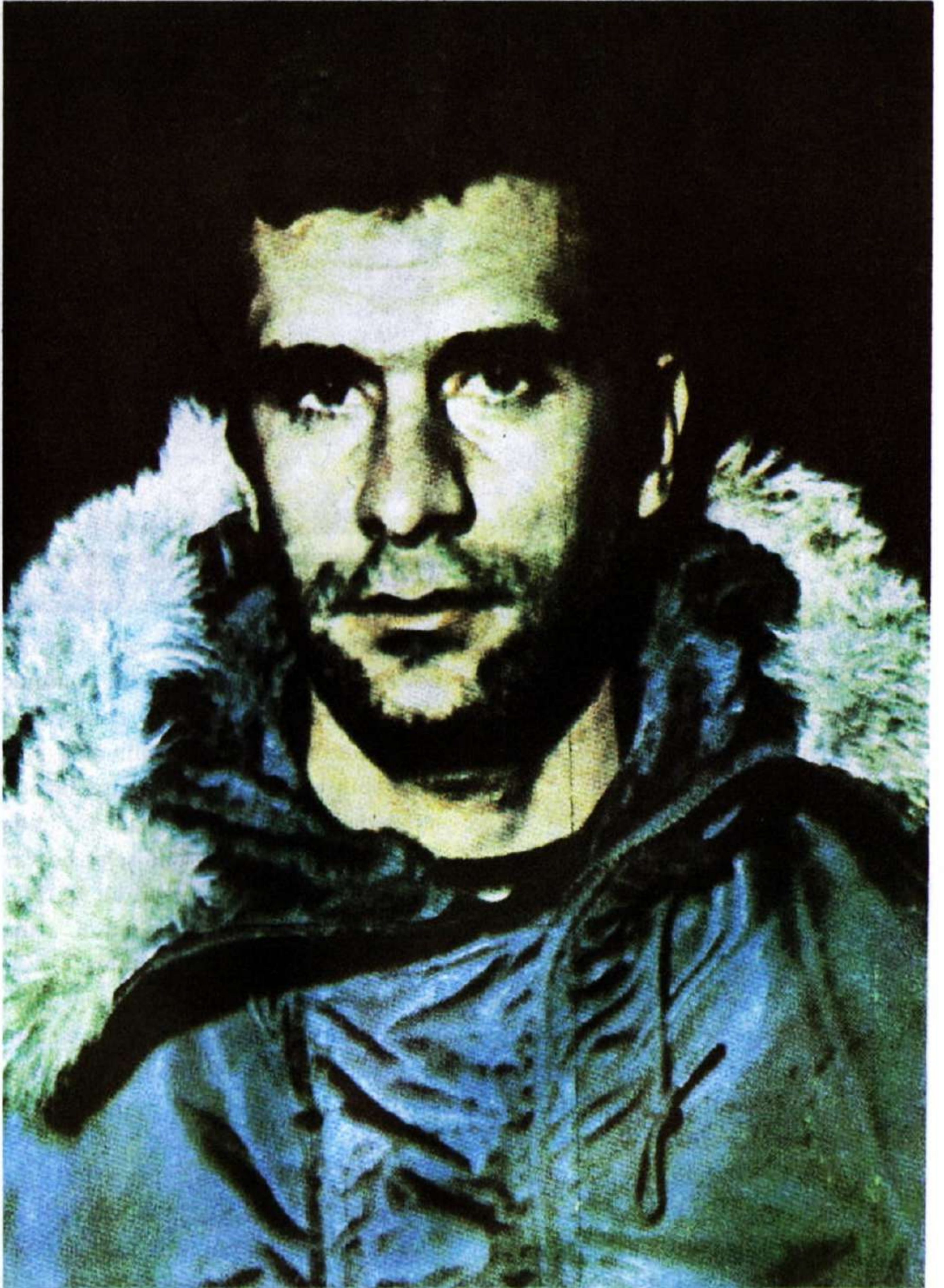
MUHTIRA YANILTIYOR...

12 Mart Muhtırası açıklandığında toplumun birçok farklı kesiminden destek gördü. DİSK muhtırayı desteklediğini açıkladı. Solcu yazarlar da desteklediklerini açıkladılar. Türk-İş'in de muhtıraya güveni tamdı. Dev-Genç de muhtırayı olumlu bulduğunu açıkladı. Oysa aynı gün "komünizm ve Kürtçülük propagandası yapıldığı gerekçesiyle" TİP hakkında kapatma davası açılıyordu. Sol kesim muhtıraya olumlu bakmakla ne kadar yanıldığını çok yakında anlayacaktı...

Ortaya çıkan buhrana çözüm bulmaya çalışan Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay 14 Mart 1971'de siyasi parti liderlerini köşke çağırdı. AP lideri Demirel ve CHP Genel Sekreteri Ecevit toplantıya katılmadılar. Bu arada muhtıraya karşın bombalar patlamaya devam ediyordu. Amerikan Başkonsolosluğu'na bomba atıldı. Türk Ticaret Bankası Caddebostan Şubesi de soyuldu... Ankara'da yeni hükümet kurma çabaları yolunda temaslar ve açıklamalar birbiri ardına gelirkendönemin en önemli haberi de başkente ulaşıverdi: Deniz Gezmiş yakalanmıştı...

ÇEMBER DARALIRKEN...

Sivas'ın Şarkışla ilçesinde görevli gece bekçisi Salih Yıldız, 16 Mart 1971'de 21:30 sularında iki gencin bir motosikleti bir kamyona yüklemeye çalıştıklarını gördü. Hallerinden şüphelendi. Yanlarına giderek "benimle karakola gelin" dedi.

Sivas'ın Şarkışla ilçesinde Yusuf Aslan yaralı ele geçiriliyordu, Deniz ise sağlam olarak...

Gençler itiraz etmeden bekçinin önüne düştüler, ama tam karakola girerken silahlarını çekerek çatışmayı başlattılar. Yusuf Aslan vuruldu. Deniz Gezmiş ara sokaklara kaçtı. Önünde otomobil duran bir evin içine girdi ve evin sahibi astsubay İbrahim Fırıncı'yı rehin alarak otomobille kaçmayı başardı. Otomobil Germenek'e geldiğinde bir benzincinin önünde barikat kurulmuştu. Çember daralıyordu artık. Gezmiş yakalanacağını anlayınca otomobili terk etti ve gece karanlığında tarlalara doğru kaçmaya başladı. Bu arada Germenek Belediye başkanı şehir hoparlörüyle durumu halka duyurdu. Av tüfeğini, tabancasını kapanlar insan avına çıktılar. Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu'nun lideri o kurtarmak istediği halkı tarafından yakalanacaktı çok geçmeden. Üç saatlik takibin sonunda kaçınılmaz son gerçekleşti, Gezmiş yakalanmıştı.

HALK KURTULUŞ ORDUSUNUN NEFERİYİM!..

Gezmiş, büyük güvenlik tedbirleri al-

tında Ankara'ya getirildi. İçişleri Bakanı Haldun Menteşoğlu'nun huzuruna çıkarıldı. Menteşoğlu ile aralarında geçen diyalog efsanenin daha büyümesine yol açacaktı:

"**Menteşoğlu:** Neden yola çıktın bu genç yaşta?

Deniz: İnandığım dava için mücadele veriyorum. Sizin yüzünüzden mücadele veriyorum.

Menteşoğlu: Nereye gidiyordunuz?

Deniz: Devrime.

Menteşoğlu: (Eliyle duvardaki haritada Sivas'ı işaret ederek) Devrim o tarafta mı?

Deniz: Devrimin o tarafı, bu tarafı yoktur. Her taraftan gelir.

Menteşoğlu: Parayı ne yaptın?

Deniz: Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu paranın gereğini yapacaktır.

Menteşoğlu: (Deniz'i gazetecilere göstererek) İşte bu pejmürde adam, Tür-

Tarih 24 Ocak 1971... Yer Siyasal Bilgiler Fakültesi... Öğrenci yurduna arama yapmak için giren polisler, öğrencileri tartaklar. Ve hemen ardından bu fotoğraf ortaya çıkar.

Mahkemenin sonunda karar okundu ve sonuç zaten beklenildiği gibi oldu: İdam... Kararın açıklanmasının ardından yargıçlar geleneğe uygun olarak kalemlerini kırdılar...

kiye Halk Kurtuluş Ordusu'nun kahraman kumandanı imiş. İyi bakın, kılığına, kıyafetine, suratına...

Deniz: Kahramanım tabii.

Menteşoğlu: Kimin kahraman olduğu belli olmadı mı?

Deniz: Belli oldu. Kahraman olduğunuz için istifa ettiniz değil mi? Sizler emperyalizmin neferisiniz, ben Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu'nun.

Menteşoğlu: Susturun şu ukâlayı, konuşturmayın. Götürün."

Mahkeme başladığında da Deniz Gezmiş, aynı tavrını sürdürdü. Savunmasının bazı maddeleri şöyle olmuştu:

"Bizlerin tek özlemi tahsil sırasında bulunmamıza rağmen Türkiye'nin bağımsızlığıdır. Biz hiçbir zaman bütün çabamıza rağmen Türkiye'nin bağımsızlığını temin edemedik. 1950 tarihinde Amerikan emperyalizmi iktidara geldi. Demokrat iktidar 27 Mayıs 1960'da tarihe gömüldü. Demokrat Parti gitti, bunun gitmesiyle tellaklar değişmedi. 27 Mayıs'ı kastetmiyorum, bundan sonrasını kastediyorum. Hamam aynı fakat bu defa da tellaklar değişti. Amerika bu dönemde imdada yetişip İnönü'yü düşürdü, Demirel'i iktidara getirdi.

İddianame'de bizim Anayasa'yı cebren ilgaya teşebbüs ettiğimiz ileri sürülmektedir. Öteden beri arzetmiş olduğum gibi, bu ülkede Anayasa'yı en fazla savunanlar bizleriz. Anayasa'yı ihlal edenlerse ortada-

dır. Anayasa'nın uygulanmasını isteyen gene bizleriz. Anayasa'yı uygulamayan yavuz kimselerse hâlâ ortadadır. Ve yine o kişiler bizim kellemizi istemektedirler. Bile bile iddia makamı bizim Anayasa'yı ilgaya teşebbüs ettiğimizi ileri sürmektedir.

Bizi bağımsız bir ülkenin çocukları olmaktan mahrum eden hepiniz dahil sizlersiniz. Çünkü Amerika sizin döneminiz sırasında Türkiye'ye girdi ve hiçbiriniz sesinizi çıkarmadınız. Ve Demokrat Parti iktidarına 10 yıl ses çıkarmadınız. Ta ki 38 yurtsever subay ses çıkarana kadar ve onları devirene kadar. Ve bugün aynı savcılar bu şahıslar hakkında da idam kararı istemektedir. Süleyman Demirel'in Anayasa'yı ihlaline ve despotizmine ve ülkeyi Amerika'ya satmasına ses çıkarılmadı.

Ve meydanlarda bunlara karşı bizler dövüşmek zorunda kaldık, bizler kurşunlandık. Ve sonunda idam isteğiyle buraya getirildik

Bizim düşmanlarımız Amerikan emperyalizmi ve onun yerli işbirlikçileridir. Yani emperyalizm ile işbirliği yapan patronlar, feodal mütagallibe yani bezirgânlar, tefeciler. Toprak ağaları ve diğer işbirlikçileri ve bizim bütün eylemlerimiz bu hedefe yönelmiş bulunmaktadır. Bunun dışında başka bir hedefimiz yoktur.

Ayrıca milli bütünlüğe karşı çıkmakla da suçlanıyoruz. 101 tane Amerikan üssünün bulunduğu ülkede bizim milli bütünlüğü bozmak istemekle itham edilmemiz gülünç olmaktadır. Milyon metrekare vatan toprağı işgal altındayken bizim

İsmet İnönü, idamları durdurabilmek için büyük çaba sarf etti ancak engel olamadı...

milli bütünlüğü bozmakla suçlanmamız gülünçtür.

Ben şunu iddia ediyorum ki, hareketimiz tamamen Anayasal bir harekettir. Anayasa'nın başlangıç ilkesinde belirtilen ulusun zulme karşı direnme hakkını kullandık. Bu sebeple Anayasal bir davranışta bulunduk. Yaptıklamızın haklı olduğuna inanıyorum. Halen de bu inancı ta-

Deniz Gezmiş: "Bağımsızlık düşüncesini mezara kadar götüreceğiz."

şıyorum.

Türkiye'nin bağımsızlğından başka bir şey istemedim. Ve bu sebeple Amerikan emperyalizmine ve işbirlikçilerine karşı mücadele verdik. Bundan dolayı da ölümden korkmuyoruz. Onu ancak işbirlikçiler düşünsün. Ve ancak onlar kendi canının telaşına düşsün. Ve ben 24 yaşındayken kendimi Türkiye'nin bağımsızlığına armağan etmekten onur duyuyorum. Bu bağımsızlık düşüncesini mezara kadar götüreceğiz."

İDAMLAR MECLİS'TE...

Sonunda mahkeme idamlarına karar vermişti. Meclis'te İsmet İnönü, idamların engellenmesi için büyük çaba sarf etti, ancak başarılı olamadı. Nihat Erim hükümeti, 12 Mart'ın iktidarda olduğu o günlerde sağ görüşlü vekillerin oylarıyla idamları onayladı. Milletvekilleri, Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan ve Yusuf Aslan'ın asılması yönündeki kararlarını, Meclis'te "Üç üç üç!" diye bağırarak dile getirmişlerdi. Meclis'te 53 red, altı çekimsere karşı 238 oyla idamlar onaylanacaktı. AP Sözcüsü Seyfi Öztürk şöyle diyordu: "Şimdiye kadar büyük Meclis'ten 17 idam cezası geçti. Hiç kimse karışmadı, ama şimdi şefkat yarışı var.

Bu Türkiye'nin bekası meselesidir." Süleyman Demirel "Evet" oyu kullanırken Bülent Ecevit "Hayır" diyecekti. İsmet Paşa ise "Buna tahammülüm yok" diyerek salonu terk ediyordu. 6 Mayıs sabahı "Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın tamamını veya bir kısmını tağbir ve tebdil ve ilgaya ve bu kanun ile teşekkül etmiş olan Büyük Millet Meclisi'ni ıskata veya vazifesini yapmaktan men'e cebren teşebbüs eden" 25 yaşındaki İstanbul Hukuk Fakültesi öğrencisi Deniz Gezmiş, ODTÜ ögrencisi 25 yaşındaki Yusuf Aslan ile 23 yaşındaki Hüseyin İnan Merkez Cezaevi'nde asılarak idam edildiler. Sıkıyönetim Komutanlığı, üç idam mahkumunun ölmeden once "son söz" olarak; "Yaşasın marksizm, kahrolsun emperyalizm, faşizm!" dediklerini açıkladı. Süleyman Demirel yıllar sonra F Tipine karşı yapılan ölüm oruçları hakkında yorum yaparken çok tedirgin ve üzgün olduğunu söyleyecek, "1971'de de yine gençler bir hiç uğruna gittiler. Biz 30 sene bu olayın etkisini silemedik" diyecekti.

"Türkiye'nin bağımsızlğından başka bir şey istemedim. Ve bu sebeple Amerikan emperyalizmine ve işbirlikçilerine karşı mücadele verdik. Bundan dolayı da ölümden korkmuyoruz. Onu ancak işbirlikçiler düşünsün."

Haftalık